

Leeswijzer 'De Tao van de Landbouw'

door Henk Kieft

Deze leeswijzer geeft zeer kort de bouwstenen van het werk van Hans van Asseldonk, op basis van zijn eerste hoofdstuk. De oorspronkelijke teksten zijn beschikbaar op Hans zijn website www.taovandelandbouw.nl. De onderstaande tekst bevat links naar de afzonderlijke hoofdstukken (H.1 t/m H.7) van Hans zijn essay 'De Tao van de Landbouw', en naar gestructureerde samenvattingen per hoofdstuk die ik 'mindmaps' heb genoemd (m.H.1 t/m m.H.7).

De kernvraag waarvoor Hans een oplossing zoekt.

Hans was van mening dat de westerse cultuur geen duurzaamheid zal bereiken omdat we onvoldoende de vraag stellen waarom we zo **onduurzaam** ontwikkelen. De **grondhouding** deugt niet, die is vooral overheersend en onderdrukkend, voor ons Zelf, voor de andere mens –vooral voor de vrouw- en voor de natuur. Zijn kernvraag luidt: 'Hoe kunnen we de overheersende grondhouding van de mens veranderen?' Er is een verandering van grondhouding nodig op alle terreinen van ons leven en cultuur. ([H.1](#), [m.H.1](#))

Zoekrichtingen

De heersende westerse wetenschap geeft nog geen afdoende verklaringen voor de overheersing en heeft dus geen oplossing. Sterker nog, die kun je zelfs zien als onderdeel van het probleem (zo analyseert Hans in [H.1](#), [m.H.1](#)). Hij verkent daarom twee maatschappelijke stromingen die zich expliciet richten op het veranderingsproces van de menselijke grondhouding: het **ecofeminisme** ([H.2](#), [m.H.2](#)) en de **natuurmystiek** ([H.3](#), [m.H.3](#)). In de **nieuwere natuurwetenschap** ([H.4](#), [m.H.4](#)) vindt hij echter wel aanknopingspunten voor een verandering van grondhouding: onder andere in de elektromagnetische opvatting van de werkelijkheid en in de chaosfysica. Hij ziet een duidelijke omslag van een 'mechanistische' natuurvisie naar een 'organistische' visie. Niet meer het 'atoom' maar het 'event' is de kern van de werkelijkheid. Een wereld die bestaat uit 'gebeurtenissen' stelt de vraag naar het doel of de zin ervan. Daarmee slaat hij een brug naar de **geesteswetenschappen** en ook daar ([H.5](#), [m.H.5](#)) ziet hij aanknopingspunten, o.a. in de psychologie, de procesfilosofie, in godsdienstwetenschap en in de volksreligie. Hans is de overtuiging toegedaan dat de natuurwetenschappen en de geesteswetenschappen tot een synthese moeten komen. En hij stelt dus de vraag of we daarvoor ook nu nog te rade kunnen gaan bij het oude verbond tussen levensbeschouwing en natuurwetenschap, dat nog maar enkele eeuwen geleden is losgewrikt. Dat bestond namelijk en bestaat nog steeds in de **alchemie** ([H.6](#), [m.H.6](#)) en in het **taoïsme** ([H.7](#), [m.H.7](#)).

Een paar krenten uit de pap

Hans is tot de overtuiging gekomen dat de **grondhouding van de taoïst het minst overheersend** is voor het Zelf, voor mens en voor natuur en dat het **opus van de mysticus** ons een handreiking geeft voor het ontwikkelen van een fundamenteel nieuwe grondhouding.

In **ons lichaam** worden de **natuurlijke omgeving en de geestelijke ontwikkeling met elkaar verbonden**. Alleen in deze intieme samenhang is verdere evolutie naar hogere bewustzijnsniveaus mogelijk -in de noösfeer-, zo citeert hij Teilhard de Chardin.

Nog zo'n centraal punt in de oplossing is onze **betrokkenheid op voedsel en land**. De teelt op het land en de bereidingswijze in de keuken bepalen in de visie van Hans namelijk de lichamelijke – en geestelijke- voedingswaarde ervan. Hans noemt dat **de 'substantie' van de voeding**. En die verbindt hij met **de heilige hostie** in de Rooms-Katholieke eucharistie. Dit beschrijft Hans uitgebreid in 'Zelfheiliging door voeding'.

Het begrip 'overheersing'. Vóór de invoering van het dualisme werd de natuur benaderd als een levend organisme, daarna als werktuig of instrument ([H.1](#), [m.H.1](#)). De mechanisering van het lichaam is typerend voor de inwendige vervreemding tussen lichaam en geest binnen de mens. Hij beschrijft enkele overheersingstheorieën, waarbij hij **zelfoverheersing, mensoverheersing en natuuroverheersing in onderling verband** bestudeert. Dan gaat hij verder met de *Grondhouding*. Hij richt zich op historische studies over filosofie en theologie, die zich op de **organistische benadering van de natuur en de evolutie** richten in plaats van de dualistische of de mechanistische benadering.

Het boek '**Leven tegen dood**' van Brown is zijn belangrijkste gids voor de **problemdiagnose van de overheersende grondhouding**. Brown gelooft in de oplossing van de problemen vanuit de psychoanalyse ([H.1](#), [m.H.1](#)). Deze -op het bewustzijn gerichte- aanpak van Brown zet Hans in de richting van de evolutiebiologie van Teilhard de Chardin, omdat deze de natuurlijke evolutie van de kosmos ziet als het substraat van de verheffing van het menselijk bewustzijn. Brown onderscheidt het bewustzijn en het onbewuste doodsinstinct. **Transformatie** van het onbewuste naar het bewustzijn is noodzakelijk. Via de factor van het doodsinstinct schetst de theorie van Brown de samenhang tussen ecofeminisme, natuurmystiek, procesdenken, alchemie en taoïsme. Eigenlijk zijn deze stromingen de bouwstenen van alle andere hoofdstukken in 'De Tao van de Landbouw'.

Het levenswerk van de mens is in veel religies van grote beschavingen gericht op **het overwinnen van het doodsinstinct**. Kan de religie de mens leren de aanvaarding van de lichamelijke dood te benaderen als een levensopdracht? Hans zoekt – met Brown- ([H.2](#), [m.H.2](#)) in het gedachtegoed van het christendom en komt via de mystiek bij de **lichaamsmystiek** en concludeert dat de psychoanalyse daar een erfgenaam van is. Volgens Brown moet het doodsinstinct in onze cultuur bestreden worden met **haar tegenpool: het levensinstinct**. Hij pleit voor de terugkeer van het leven in ons lichaam, als doel van de geschiedenis en van de technische vooruitgang.

Hans kiest ([H.3](#), [m.H.3](#)) voor de **ecofeministische** theorie van Dorothy Dinnerstein, die gebruik maakt van de analyse van Brown. **Oplossing van het overheersende doodsinstinct is o.a. gelegen in de opvoeding**. Dinnerstein verbindt de eerste aanleg van onze natuurhouding met de relatie ouder-kind in de jeugdijaren. Ook het streven naar androgynie wordt verderop uitvoeriger besproken. Dit blijkt zich niet alleen te beperken tot het feminisme en de mystiek, ook in de alchemie en het taoïsme is de **opwaardering van het vrouwelijke** een voorwaarde tot het welslagen van het transformatieproces.

Het **dualisme** is uitgegroeid tot wat men het twee-werelden-model noemt, dit model is inmiddels een diep ingesleten traditie, die zowel in de *natuurwetenschap als de geesteswetenschap* zwaar verankerd is. De natuurwetenschap en de techniek hebben zich veel sneller kunnen ontwikkelen dan de geesteswetenschap en de ethiek. Het **reductionisme en het determinisme samen hebben geleid tot de overheersingshouding**. In de **nieuwe wetenschap** ([H.4](#), [m.H.4](#) en [H.5](#), [m.H.5](#)) **leren we een andere natuur** kennen en een andere grondhouding, die **meer organistisch dan mechanisch** genoemd kan worden.

Brown ziet de alchemie ([H.6](#), [m.H.6](#)) als een interessant terrein voor het **onderzoek naar een non-dualistisch paradigma van de wetenschap** omdat het volgens hem aansluit bij het organistisch denken van Whitehead en Needham. Hans ontwikkelt dat tot **Groene Alchemie** waarin hij de landbouw, het land en het lichaam en de oude plattelandsrituelen, veel centraler stelt dan in de meeste beschrijvingen van de alchemie.

Whitehead was de eerste filosoof, die de **nieuwe natuurinzichten van de relativiteitstheorie en de kwantummechanica doortrok naar de natuurfilosofie**. Zo kwam hij op een geheel nieuwe visie van de werkelijkheid: hij stelde tegenover het mechanistisch wereldbeeld zijn '**filosofie van het**

organisme'. Hij ontwikkelde het procesdenken ([H.5](#), [m.H.5](#)). In zijn ontsluiting van historische werken over de Chinese wetenschap stelde Needham een grote overeenkomst vast tussen de **natuurvisie van het oude Chinese denken** in de **Tao** ([H.7](#), [m.H.7](#)) en de de nieuwe natuurkunde en het organistisch denken van Whitehead. Brown heeft ingezien dat Needham en Whitehead met hun organistisch denken een basis leggen voor een **alternatief van het dualistisch mechanistisch denken**. Brown kent hun werk een plaats toe in zijn psychoanalytische theorie en daarmee koppelt hij het organistisch denken aan de theorie **die de overheersing kan verklaren**.